

DRAMMEN
KOMMUNE

Verdihåndbok for omsorgstjenestene

Skap gode dager

Mestring ● Medvirkning ● Troverdighet ● Arbeidsglede

Omsorgstjenestens filosofi

Den enkelte bruker og de pårørende er i sentrum for pleie- og omsorgstjenestenes aktivitet. Tjenesten retter seg i hovedsak mot brukernes grunnleggende behov, og muligheten (evnen) til å dekke disse.

Pleie- og omsorgstjenesten tar hensyn til den enkelte bruker som et selvstendig, tenkende, følende og handlende menneske. Spesielle rettigheter er knyttet til integritet, sikkerhet og kontinuitet i behandling, pleie og omsorg. Den enkelte behandles med verdighet og respekt.

Pleie- og omsorgstjenesten legger vekt på at personalet har forskjellig og sammensatt kompetanse for å kunne løse avdelingens oppgaver i samarbeid med aktuelle samarbeidspartnere.

Videreutviklingen av de ansattes yrkeskompetanse er et ledd i kommunens samlede kompetanseutvikling.

Vi tar ansvar for å skape et lærende miljø som gir mulighet for, og stimulerer til, vekst og utvikling for den enkelte medarbeider. Miljøet skal preges av trygghet og respekt.

Pleie- og omsorgstjenesten vektlegger ledernes ansvar for å nå de mål som til enhver tid defineres av kommunens ledelse. Dette ansvaret innebærer å integrere kommunens og de ansattes visjoner, verdier og mål.

Kvalitetsforskrift

Forskrift om kvalitet i pleie- og omsorgstjenestene for tjenesteyting etter lov av 19.november 1982 nr. 66 om helsetjenesten i kommunene og etter lov av 13. desember 1991 nr. 81 om sosiale tjenester.m.v. (27. juni 2003)

Kommunen skal etablere et system av prosedyrer som søker å sikre at:

«Tjenesteapparatet og tjenesteyterne kontinuerlig tilstreber at den enkelte får de tjenester vedkommende har behov for til rett tid.

Det gis et helhetlig, samordnet og fleksibelt tjenestetilbud som ivaretar kontinuitet i tjenesten

Brukere av pleie- og omsorgstjenester, og eventuelt pårørende / verge / hjelpeverge, tas med på råd ved utforming eller endring av tjenestetilbudet.

Den enkelte bruker gis medbestemmelse i forbindelse med den daglige utførelse av tjenestene.»

Kvalitetsmål

- 1** Brukeren opplever respekt, forutsigbarhet og trygghet i forhold til tjenestetilbudet
- 2** Brukeren får mulighet til selv å ivareta sin egenomsorg
- 3** Brukeren har mulighet for ro og skjermet privatliv, selvstendighet og styring av eget liv, samt tilbud om eget rom ved langtidsopphold
- 4** Brukerens grunnleggende fysiologiske behov blir ivaretatt. Det vil si tilstrekkelig næring (mat og drikke), variert og helsefremmende kosthold og rimelig valgfrihet i forhold til mat
- 5** Brukeren har mulighet for samvær, sosial kontakt, fellesskap og aktivitet
- 6** Brukeren får følge sin normale døgnrytme og unngår uønsket og unødig sengeopphold
- 7** Brukeren får ivaretatt sin personlige hygiene og sine naturlige funksjoner (toalett)
- 8** Brukeren får en verdig livsavslutning i trygge og rolige omgivelser
- 9** Brukeren får nødvendig medisinsk undersøkelse og behandling, samt rehabilitering, pleie og omsorg tilpasset den enkeltes tilstand

- 10 Brukeren får nødvendig tannbehandling og får ivaretatt sin munnhygiene
- 11 Brukere med demens og andre som selv har vanskelig for å formulere sine behov, får et tilpasset tilbud
- 12 Brukeren får tilpasset hjelp ved måltider og nok tid og ro til å spise
- 13 Brukeren får tilpasset hjelp til av- og påkledning
- 14 Brukeren får mulighet for varierte og tilpassede aktiviteter både ute og inne
- 15 Bruker og/eller brukerens representant har reell medinnflytelse på eget tjenestetilbud
- 16 Tjenestene har kunnskap om, og forståelse for, ulike kulturers bakgrunn og livssyn
- 17 Tjenestene har et dokumentasjonssystem som tilfredsstillende lov, forskrift og annet regelverk
- 18 Tjenestene har gode rutiner for disponering av brukers kontantytelser
- 19 Virksomhetene har systemer og rutiner for å sikre at tjenestene utøves i samsvar med brukerens behov og de krav som stilles i gjeldende lovverk og forskrifter

Kvalitetsmål 1

Brukeren opplever respekt, forutsigbarhet og trygghet i forhold til tjenestetilbudet

Dette forutsetter at:

Jeg viser respekt for brukerens egenverd og livsførsel uansett eget livssyn og personlige oppfatninger. Tjenestetilbudet planlegges og gjennomføres i samråd med brukeren.

Dette oppnås ved at jeg:

- Gir informasjon om hvor og til hvem man skal henvende seg
- Foretar en grundig kartlegging, formulerer mål og utarbeider Tiltaksplaner i samråd med bruker og pårørende
- Oppretter ansvarlig/primærkontakt til den enkelte bruker, denne gjøres kjent for bruker og pårørende
- Tar hensyn til at brukerens behov og ønsker kan variere fra dag til dag
- Viser respekt for brukeren ved å opptre som gjest i dennes hjem
- Overholder taushetsplikten

Selvevaluering:

- Har jeg gitt brukeren mulighet for medbestemmelse?
- Oppførte jeg meg som en gjest i brukerens hjem?
- Har jeg gjort det jeg kan for å opprettholde forutsigbarhet og kontinuitet?

Kvalitetsmål 2

Brukeren får mulighet til selv å ivareta sin egenomsorg

Dette forutsetter at:

Jeg bidrar til at brukeren bevarer et positivt selvbilde når helsesvikten fører til redusert egenomsorgsevne.

Dette oppnås ved at jeg:

- Gir informasjon om våre tilbud
- Ivaretar brukerens individuelle behov
- Sørger for tverrfaglig vurdering av brukerens helsetilstand
- Kartlegger brukerens ressurser
- Motiverer og tilrettelegger for egeninnsats
- Opprettholder og videreutvikler brukerens funksjonsnivå
- Tilrettelegger for ulike typer aktivitet

Selvevaluering:

- Har jeg gitt brukeren mulighet til å bruke egne ressurser og gjøre egne valg?

Kvalitetsmål 3

Brukeren har mulighet for ro og skjermet privatliv, selvstendighet og styring av eget liv, samt tilbud om eget rom ved langtidsopphold

Dette forutsetter at:

Jeg viser respekt for brukerens eget hjem og egne ønsker, enten han/hun bor på institusjon eller i privat bolig.

Dette oppnås ved at jeg:

- Kartlegger brukerens vaner
- Avklarer tiltaleform med bruker
- Viser respekt og er høflig
- Lytter aktivt til bruker
- Gir brukeren mulighet til å låse døren, og viser respekt for det
- Banker på døren og venter på svar
- Gir mulighet for å motta besøk når han/hun ønsker det
- Gir bruker valgfrihet i dagliglivet
- Enerom til langtidsbeboere

Selvevaluering:

- Vet jeg nok om brukerens vaner og ønsker til å gi valgfrihet?
- Gir jeg brukeren følelsen av å ha kontroll over eget liv?
- Har jeg tilrettelagt tilstrekkelig for å gi bruker mulighet til privat liv?

Kvalitetsmål 4

Brukerens grunnleggende fysiologiske behov blir ivaretatt. Det vil si tilstrekkelig næring (mat og drikke), variert og helsefremmende kosthold og rimelig valgfrihet i forhold til mat

Dette forutsetter at:

Jeg sikrer at brukeren får ivaretatt sitt behov for næring og væske i forhold til hans/hennes fysiologiske behov for å hindre underernæring og uttørring.

Dette oppnås ved at jeg:

- Kartlegger og dokumenterer brukerens matvaner/kosthold
- Ivaretar brukerens hygiene og tannhygiene
- Sørger for et trivelig, delikat og innbydende måltidsmiljø
- Legger tilrette for at personalet deltar ved måltidet
- Tilbyr mellommåltider og ekstra drikke
- Dokumenterer brukerens mat- og væskeinntak ved behov
- Følger prosedyrer for vekt og ernæringsstatus

Selvevaluering:

- Vet jeg nok om brukerens matvaner, kosthold og vektutvikling?
- Har jeg tilrettelagt måltidet slik at brukeren får dekket sitt ernæringsbehov?
- Har jeg sørget for at brukeren har fått nok å drikke?

Kvalitetsmål 5

Brukeren har mulighet for samvær, sosial kontakt, fellesskap og aktivitet

Dette forutsetter at:

Jeg bidrar til at brukeren opprettholder sitt sosiale nettverk og gis mulighet til å knytte nye relasjoner.

Dette oppnås ved at jeg:

- Utøver tjenestene fleksibelt slik at brukeren i rimelig grad kan utøve sine aktiviteter
- Tilrettelegger for private besøk
- Tilrettelegger for at brukeren kan tilby sine gjester enkel bevertning
- Legger til rette for fellesskap med andre
- Følger opp brukerens tiltaksplan

Selvevaluering:

- Har jeg ivaretatt brukernes behov for privatliv?
- Har jeg ivaretatt brukerens behov for sosial kontakt?
- Har jeg fulgt brukerens tiltaksplan og eventuell dagsplan/aktivitetsplan?

Kvalitetsmål 6

Brukeren får følge sin normale døgnrytme og unngår uønsket og unødig sengeopphold

Dette forutsetter at:

Jeg bidrar til at brukeren opprettholder sin normale døgnrytme, opplever en meningsfylt hverdag og unngår unødig sengeopphold.

Dette oppnås ved at jeg:

- Kartlegger og tilrettelegger for at brukeren får opprettholde sine tidligere vaner i samarbeid med bruker og pårørende
- Tilrettelegger for aktivitet og hvile for den enkelte bruker
- Observerer medisineringsens innvirkning på døgnrytmen
- Motiverer brukeren til å være oppe
- Forebygger komplikasjoner ved langvarig sengeleie

Selvevaluering:

- Har jeg motivert brukeren til å unngå unødig sengeopphold?
- Er jeg fleksibel slik at brukerens tidligere vaner opprettholdes best mulig?
- Har jeg gjort det jeg kan for å forebygge komplikasjoner ved sengeleie?

Kvalitetsmål 7

Brukeren får ivaretatt sin personlige hygiene og sine naturlige funksjoner (toalett)

Dette forutsetter at:

Jeg gir brukeren individuelt tilpasset bistand/veiledning i forbindelse med personlig hygiene og naturlige funksjoner.

Dette oppnås ved at jeg:

- Kartlegger og tar hensyn til brukerens individuelle behov, vaner og ønsker
- Sørger for tverrfaglig vurdering og faglig forsvarlig oppfølging
- Ivaretar brukerens opplevelse av frihet til valg og selvstendighet
- Motiverer og tilrettelegger for egeninnsats
- Kompenserer for brukerens funksjonssvikt, for å gi han/henne overskudd til andre aktiviteter
- Ivaretar brukerens verdighet
- Følger brukeren på toalettet ved behov

Selvevaluering:

- Har jeg gitt brukeren tid og mulighet til å ivareta personlig hygiene og naturlige funksjoner?
- Har jeg utført tjenesten med respekt og ivaretatt brukerens verdighet?

Kvalitetsmål 8

Brukeren får en verdig livsavslutning i trygge og rolige omgivelser

Dette forutsetter at:

Jeg erkjenner at menneskets fysiske, psykiske, sosiale og åndelige dimensjoner varer livet ut.

Dette oppnås ved at jeg:

- Planlegger en verdig livsavslutning med bruker og pårørende.
- Gir kontinuitet i tilbudet gjennom bruk av færrest mulig hjelpere.
- Avklarer behovet for avlastning med pårørende.
- Sørger for at personalet er kjent med og benytter aktuell kompetanse.
- Tilbyr enerom i institusjon når innleggelse er nødvendig eller ønskelig.
- Tar ansvar for avslutningssamtale og evaluering med pårørende.

Selvevaluering:

- Har jeg behandlet brukeren som en verdifull og enestående person?
- Har jeg ivaretatt pårørendes ønsker og behov?
- Har jeg utøvd faglig forsvarlig omsorg og pleie?

Kvalitetsmål 9

Brukeren får nødvendig medisinsk undersøkelse og behandling, samt rehabilitering, pleie og omsorg tilpasset den enkeltes tilstand

Dette forutsetter at:

Jeg bidrar til at brukeren mottar nødvendig og tilpasset hjelp til enhver tid.

Dette oppnås ved at jeg:

- Bruker omsorgstjenestens serviceerklæringer aktivt og gir informasjon om tjenestetilbudet
- Sørger for at kartlegging gjøres av ulike fagprofesjoner for å sikre tverrfaglig vurdering og brukerens medbestemmelse
- Foretar løpende oppfølging og revurderinger.
- Sørger for individuell dokumentasjon i henhold til faglig standard og journalforskriften m.fl.
- Samhandler med brukerens fastlege, med 2. linjetjenesten og andre kommunale og fylkeskommunale tjenesteytere
- Vurdere brukerens behov for ledsager til medisinsk behandling
- Følger retningslinjer for medikamenthåndtering
- Bruker PPS aktivt (praktiske prosedyrer i sykepleie)

Selvevaluering:

- Har jeg gitt brukeren mulighet til selv å delta i planlegging og gjennomføring av tjenesten?
- Har jeg sørget for nødvendig tverrfaglig vurdering?
- Har jeg innhentet nødvendig informasjon?
- Har jeg sikret at brukeren har fått og forstått informasjonen?

Kvalitetsmål 10

Brukeren får nødvendig tannbehandling og får ivarettatt sin munnhygiene

Dette forutsetter at:

Jeg bidrar til at brukeren får utført tilfredsstillende tannpleie morgen og kveld, får utført tilfredsstillende munnstell etter behov og får nødvendig tannbehandling iht. Lov om tannhelsetjenesten (1983).

Dette oppnås ved at jeg:

- Innhenter informasjon om bruker har egne tenner eller tannprotese
- Gir brukere som ikke klarer det daglige renhold av tenner og munn selv, hjelp til dette
- Sørger for godt munnstell hos alvorlig syke og døende
- Gir informasjon om retten til gratis tannbehandling når bruker har hatt hjemmesykepleie, en gang i uka eller mer, i 3 mnd

Selvevaluering:

- Har jeg gitt bruker informasjon, og forsikret meg om at informasjonen er forstått?
- Har brukeren fått utført nødvendig tann- og munnstell?

Kvalitetsmål 11

Brukere med demens og andre som selv har vanskelig for å formulere sine behov, får et tilpasset tilbud

Dette forutsetter at:

Jeg sikrer at gruppene; demente, psykisk syke og psykisk utviklingshemmede ikke utsettes for unødig bruk av tvang og makt.

Dette oppnås ved at jeg:

- Er i stand til å bruke miljørettede tiltak for å forebygge uro og utagering
- Kjenner retningslinjer for bruk av tvang og makt. Lov om sosiale tjenester § 4a
- Kjenner til dokumentasjonsplikten knyttet til bruk av tvang

Selvevaluering:

- Har jeg ivare tatt brukerens verdighet?
- Har jeg de nødvendige kunnskaper for å møte brukere med spesielle behov?
- Har jeg dokumentert hva som skjedde forut for brukerens uro?
- Har jeg dokumentert effekten av de iverksatte tiltak?

Kvalitetsmål 12

Brukeren får tilpasset hjelp ved måltider og nok tid og ro til å spise

Dette forutsetter at:

Jeg bidrar til at måltidene skjer på en verdig måte, sikrer at brukeren får ivaretatt sitt behov for næring og væske og hindrer underernæring og uttørring.

Dette oppnås ved at jeg:

- Sørger for at personalet er tilstede og deltar ved måltidene
- Unngår unødig støy, høyt snakk og bruk av oppvaskmaskin under måltidet
- Kartlegger og gir brukeren nødvendig assistanse under måltider
- Setter av nok tid til måltidene, og gjør det til en hyggelig opplevelse

Selvevaluering:

- Har jeg utført tjenesten med respekt for brukerens behov?
- Har jeg ivaretatt brukerens verdighet?
- Har jeg gitt brukeren tid nok til å spise seg mett?
- Har jeg dokumentert brukerens inntak av mat og drikke der det er behov for det?

Kvalitetsmål 13

Brukeren får tilpasset hjelp til av- og påkledning

Dette forutsetter at:

Jeg gir brukeren en individuelt tilpasset bistand og veiledning i forbindelse med av- og påkledning.

Dette oppnås ved at jeg:

- Kartlegger og tar hensyn til brukerens individuelle behov, vaner og ønsker.
- Ivaretar brukerens opplevelse av frihet til valg og selvstendighet ved av og påkledning.
- Motiverer og tilrettelegger for egeninnsats.
- Kompenserer for brukerens funksjonssvikt, for å gi han/hun overskudd til andre aktiviteter.

Selvevaluering:

- Har jeg gitt brukeren tilpasset hjelp ved av- og påkledning?
- Har jeg utført tjenesten med respekt og ivaretatt brukerens verdighet?
- Har jeg ivaretatt brukerens rett til medbestemmelse?

Kvalitetsmål 14

Brukeren får mulighet for varierte og tilpassede aktiviteter både ute og inne

Dette forutsetter at:

Jeg bidrar til at brukeren får delta i ulike aktiviteter for å opprettholde eller bedre sitt funksjonsnivå og hindre isolasjon.

Dette oppnås ved at jeg:

- Kartlegger brukerens ønsker og interesser, og gir realistiske valgmuligheter
- Stimulerer til aktiviteter som opprettholder eller bedrer funksjonsevnen, f.eks. legger til rette for deltakelse i dagliglivets gjøremål
- Gir informasjon om hvilke tilbud som finnes f. eks. fra frivillige organisasjoner, transporttjenesten og diverse dagtilbud
- Videreutvikler samarbeidet med frivillige organisasjoner
- Benytter mulighetene som ligger i tradisjoner, årstider og merkedager

Selvevaluering:

- Har jeg kartlagt brukerens ønsker, interesser og behov?
- Har jeg gitt informasjon om mulige tilbud?
- Er jeg en bidragsyter til at tradisjoner, årstider og merkedager blir markert?

Kvalitetsmål 15

Bruker og/eller brukerens representant har reell medinnflytelse på eget tjenestetilbud

Dette forutsetter at:

Jeg har et bevisst forhold til samhandling med pårørende og/eller brukerens representant.

Dette oppnås ved at jeg:

- Sørger for brukers medvirkning i utforming av vedtak.
- Sørger for brukers medvirkning i utforming av tiltaksplan/samarbeidsavtaler/individuell plan, og følger opp disse
- Avklarer med bruker hvem som er nærmeste pårørende og dokumenterer dette
- Er kjent med nærmestes pårørendes rettigheter og plikter
- Har et bevisst forhold til brukers samtykkekompetanse
- Overholder taushetsplikten

Selvevaluering:

- Har jeg ivaretatt brukerens ønsker og behov?
- Har jeg tatt hensyn til muntlige/skriftlige tilbakemeldinger fra bruker/pårørende?
- Har jeg ivaretatt taushetsplikten i samtaler, om brukerne, med mine kollegaer i dag?

Kvalitetsmål 16

Tjenestene har kunnskap om, og forståelse for, ulike kulturers bakgrunn og livssyn

Dette forutsetter at:

Jeg møter brukerne med respekt og forståelse i hverdagen.

Dette oppnås ved at jeg:

- Er i stand til å respektere andre brukeres kultur, levesett og livssyn
- Tar brukernes behov og ønsker på alvor
- Har kunnskap i bruk av tolketjenesten

Selvevaluering:

- Har jeg kjennskap til brukerens kultur og livssyn?
- Har jeg de nødvendige kunnskaper for å imøtekomme brukerens behov?

Kvalitetsmål 17

Tjenestene har et dokumentasjonssystem som tilfredsstillende lov, forskrift og annet regelverk

Dette forutsetter at:

Jeg dokumenterer i pasientjournalen for å sikre at brukerens behov blir ivaretatt.

Dette oppnås ved at jeg:

- Er i stand til, og vet hva som skal dokumenteres
- Vet hvor det skal dokumenteres
- Vet hvem som skal dokumentere
- Kjenner og etterlever journalforskriften
- Kan håndtere virksomhetens elektroniske journalsystem

Selvevaluering:

- Har jeg ivaretatt brukerens rettigheter?
- Har jeg de nødvendige kunnskaper om journalforskriften?
- Har jeg dokumentert den gitte helsehjelp og mine observasjoner til brukerens beste?
- Har jeg dokumentert effekten av de iverksatte tiltak?
- Har jeg et bevisst forhold til brukerens og/eller pårørendes rett til innsyn i egen journal?

Kvalitetsmål 18

Tjenestene har gode rutiner for disponering av brukers kontantytelser

Dette forutsetter at:

Jeg sikrer at brukeren ikke utsettes for økonomisk svindel.

Dette oppnås ved at jeg:

- Har kunnskap om hjelpevergeordningen
- Er kjent med virksomhetens retningslinjer og lovverk
- Er kjent med hvilke avtaler som er inngått med bruker/pårørende
- Har gjort meg kjent med reglene for regnskapsføring av eventuelle disposisjoner

Selvevaluering:

- Har jeg ivaretatt brukerens rettigheter?
- Har jeg de nødvendige kunnskaper om dette?

Kvalitetsmål 19

Virksomhetene har systemer og rutiner for å sikre at tjenestene utøves i samsvar med brukerens behov og de krav som stilles i gjeldene lovverk og forskrifter

Dette forutsetter at:

Jeg har kunnskap om de krav som stilles i Lov om internkontroll for sosial- og helsetjenesten.

Dette oppnås ved at jeg:

- Bruker skriftlige og muntlige tilbakemeldinger fra brukere og pårørende aktivt for å bedre tjenestetilbudet
- Melder fra om uønskede hendelser og avvik
- Bruker kvalitetssystemet aktivt
- Er kjent med omsorgstjenestens verdigrunnlag for meldinger om uønskede hendelser/avvik
- Holder meg faglig oppdatert

Selvevaluering:

- Har jeg observert og meldt fra om uønskede hendelser og avvik?
- Har jeg gjort meg kjent med kvalitetssystemet?
- Har jeg brukeren i sentrum for min tjenesteutøvelse?
- Har jeg de nødvendige kunnskaper om internkontroll?

*Begynn med det som er nødvendig,
fortsett med det som er mulig.
Og plutselig greier du det umulige.*

Frans av Asissi

Skap gode dager

*Omsorgstjenestene, første utkast april 2002
Revidert januar 2008*